

cogito

Ion FERCU

Acasă la Tristan Tzara

„Am scos visul vechi din cutie
cum scoți tu o pălărie,
Când te gătești cu haina
cu mulți nasturi (...)
De-aceea te-am chemat
să-mi spui – fără greșală
Ce-i adevărat - ce nu-i”.

Tristan Tzara

Am fost, aproape două săptămâni, oaspete al municipiului Moinești, așezare în care, la 16 aprilie 1896, se naștea Samuel Rosenstock. Am încercat să află în ce măsură spiritul celui care, sub pseudonimul Tristan Tzara, avea să răvășească marile conștiințe ale lumii, constituind, la Zurich, celebra mișcare DADA, gravidă de nihilism artistic. Dezmembrarea formală a literaturii și artei clasice, un suprem egoism al creației, abolirea tradiției, subversiunea totală erau numai câteva dintre prioritățile dadaismului. Dadaismul a răspuns absurdului ființării umane prin absurd. Anarhică și nonconformistă, această revoltă spirituală cultivă arbitrariul absolut, neprevăzutul, provoacă stupeoare prin organizarea unor spectacole considerate scandaloase și veritabile atentate împotriva artei, gustului estetic, moralei tradiționale. Arbitrariul și hazardul, nihilismul și mistificarea sunt declarate principii vedetă ale creației. Tzara voia să schimbe lumea printr-un protest estetic, printr-o revoluție fără precedent în literatură și artă. „Dada se îndoiește de tot”, spunea el.

Drama dualității

Pornind de la observația plină de rafinament și de înțelepciune a unui distins teolog și filosof, am constatat, trebăluind printre concepte și principii, că în toată această lume, haotică, plutește o atmosferă grea, apăsătoare, plină de suspiciune și amenințare, determinată de efectul produs de dualitatea în care trăim: „Dumnezeu și Diavolul, eu și lume, tradiție și modernitate, creștinism și anticreștinism, Biserică și laicitate, adevăr și minciună”. Aș mai adăuga la această problemă atât de diversă și de complexă: cultură și subcultură, rațional și irațional, comunism și capitalism, socialism și liberalism, hegemonie și supraviețuire, normalitate, umanism și antiumanism, construcție și deconstrucție. Mă opresc aici. Sunt și așa prea multe astfel de coexistențe, care nu fac decât să ne diminueze percepția și să ne inhibe gândirea ce de multe ori uită de pornirile interioare care încearcă să ne propulseze spre un dialog ce pare imposibil. Un dialog ce se transformă prin imposibilitatea sa într-o dramă. O dramă a dualității, pe care, dacă ar fi să o disecăm ne-ar trebui tomuri întregi în a explica sensurile, în a găsi răspunsurile care se țin atât de greu, deoarece nu găsim decât justificarea punctului nostru de vedere, fără să încercăm a înțelege și părerile sau motivațiile partenerului de dialog, apropiatului, cu care deseori ne confruntăm în lupta ideilor, în afirmarea și perpetuarea, propagarea unor sentimente care mai de care mai mărețe, mai nobile, într-o lume schimonosită de prezența răului atotputernic, a păcatului biblic și care, din păcate, nu găsește motivațiile morale ale unor manifestări violente printre care terorismul este la loc de frunte. Dar, pentru faptul că spațiul nu permite o largă abordare a acestei teme, încerc să reduc oarecum frazele ce mi se succed cu repezi-

Chiar voia să nu mai folosească cuvintele, pe care le considera corupte. „Șapte manifeste DADA” și „Douăzeci și cinci de poeme”, publicate la Zurich în 1918, conturau primele principii ale unei reacții care a fost zămisliată îndelung în laboratoarele creației lui Tzara.

În 1969, Monetăria Parisului a adus un omagiu grozav „insurecției Dada”, bătând o monedă cu efigia lui Tristan Tzara. În execuția gravurului Andre-Henri Torcheux, omagiul era reprezentat cu inseparabilul său monoclu legat cu o panglică lată de moar, așa cum apărea, prin 1916-1918, la Cabaretul Voltaire, ca „sfinx al unei legendare blândeți”, în epoca eroică și nebunatică a dadaismului, o epocă de bătălii literare, antiliterare și neliterare. Pe reversul medaliei se află gravate câteva obiecte familiare suprarealiștilor: escarpeni, mănuși femeiești și alte obiecte insolite.

În România, după 1990, dadaismul este prezent în... lumea afacerilor. În 1991 își fac simțite prezența „atelierelor Dada”, pentru ca mai apoi, în București și Timișoara, să apară „magazinele Dada”, care oferă colecții insolite de design vestimentar. Tonul publicității lor demonstrează faptul că inițiatorii... afacerii nu sunt străini de spiritul dadaismului: „Magazinele Dada îți oferă mai mult, un sfat, o propunere, o posibilitate de a-ți schimba stilul de care te-ai plictisit cu unul nou care te definește”. Anul trecut, în magazinul bucureștean Dada

nici o vânzătoare n-a reușit să mă convingă de faptul că ar ști ceva despre dadaism...

La Moinești, spiritul lui Tristan Tzara s-a întâlnit fericit cu spiritul unui profesor competent și nonconformist, Vasile Robciug, pe care l-am cunoscut prin anii '70. Acesta a înființat Societatea cultural - literară „Tristan Tzara”, care are ca membri de onoare și personalități remarcabile din Franța, Germania, SUA și Japonia. Societatea a publicat antologii, reviste și studii de anvergură mondială, a dezvelit plăci memoriale, a realizat emisiuni filatelice speciale, sub egida UNESCO. În 1996, în prezența unor personalități ale vieții culturale și științifice din România și din străinătate, la centenarul nașterii lui Tristan Tzara, sub egida decizională a aniversărilor UNESCO, din inițiativa președintelui Asociației cultural-literare „Tristan Tzara”, prof. Vasile Robciug, a fost

inaugurat un superb monument realizat, în spirit Dada, de sculptorul german de origine română, Ingo Glass. Acesta are 25 de metri lungime, 2,6 metri lățime, 10 metri înălțime, 120 de tone, fiind o combinație fericită de oțel și beton. Una dintre străzile moineștene, dintr-un cartier periferic, poartă numele lui Tristan Tzara.

Am stat mai mult de o oră în fața în fața monumentului Dada din Moinești și i-am întrebat simplu pe moineștenii care treceau prin fața sa: „Ce reprezintă acest ansamblu monumental?”. Am primit zeci de răspunsuri demne de... „Cronica cărcotașilor”. Numai două liceene au reușit să-mi demonstreze că nu le este străin spiritul Dada. Una dintre ele chiar mi-a spus că se mândrește cu statutul de moineșteancă, tocmai pentru că puține sunt așezările din lume care au oferit lumii asemenea spirite care au răvășit fericit conștiințele. Rezultatele demersului meu... jurnalistice (ușor de anticipat, recunosc) mi-au confirmat că dadaismul este o mișcare elitistă și că, probabil, Tristan Tzara s-ar întrista rău de tot dacă fiecare muritor de rând ar încerca să-i decripteze sensurile profunde. Pe strada Tristan Tzara, fostă V.I. Lenin, prins în capcana fermecătoare a dadaismului, blocurile ponosite, cu fațade suprarealistice de scorjite, trotuarele triste care se înfrățeau cu gropile caldarâmului și bălăriile nonconformiste chiar m-au făcut să cred că sunt în Țara Dada. Am încercat aici să dezleg misterul botezului străzii. E ușor de anticipat că foarte mulți înclină să creadă că locuiesc tot pe strada V.I. Lenin, în timp ce alții, pronunțând destul de stălcit numele părintelui dadaismului, ne-au oferit răspunsuri care erau străine de tot de adevăr. L-am simțit în preajmă pe Tristan Tzara, zâmbind și jubiland: „E ok, loane! Asta-i pohta ce-am pohtit! Suntem în plin dadaism. Căluțul meu de lemn își face treaba! Voi ce mai faceți? Tot dadaști?”

Ion FERCU

ciune în minte, la esențialul lor, la ceea ce poate provoca dialogul care poate înfrînge drama la un așteptat drept la replică ce de multe ori este atît de ignorat, în cît te întrebă ca și Platon, la ce-ți folosește dacă gîndești mai mult. Mai cu seamă că în zilele noastre asistăm la modificări structurale ale complexului de relații cu divinitatea, constatînd o mișcare a unor așa zîși credincioși spre cultele mai legate de factorul BAN și uzul material și spre sistemele doctrinar-teologice specifice curentilor New Age. Viteza comunicatională și jocul sferelor de interese terestre vor desăvîrși acest proces, iar tinerii, care au timp de alte ocupații mult mai tentante în materialitatea lor, îl vor uita pe Dumnezeu ce cu greu își mai găsește loc în această lume grăbită și aberantă pentru că, vorba lui Lucrețius, „vechimea cedează neconținut, alungată de nouitatea lucrurilor”. Această situație este într-adevăr gravă, deoarece lipsa credinței, a iubirii față de aproapele nostru, explică într-un fel anume drama dualității. Ca și liberalismul excesiv, ce încearcă să domine pretutindeni, vinovat pînă la urmă pentru toate relele lumii. Mai cu seamă, cînd domnia banului este completă, drepturile cetățeanului nu mai sunt garantate în mod real și cetățenia însăși își pierde înțelesul: interesul personal al fiecăruia prevalează în toate pri-

vințele asupra interesului colectiv, poporul se reduce la o mulțime și părțile lui - la grupuri de presiune. Sub pretextul de a lupta împotriva sechestrului Statului asupra economiei liberalismul exacerbă duce la negarea aceluia res publica - lucrul public. Tocmai de aceea, așa cum afirma Papa Ioan Paul al II-lea, „doctrina socială catolică a refuzat dintotdeauna organizarea societății fondate pe un model determinat al capitalismului liberal, pe drept cuvînt definit ca sălbatic, care are ca trăsătură dominantă căutarea cu orice preț a profitului, împletită cu lipsa de respect pentru valorile fundamentale ale muncii și demnității muncitorilor. Această căutare este adesea însoțită de corupția puterilor publice și de proliferarea, prin mijloace incorecte, a manierelor de îmbogățire și de realizare a profiturilor ușoare, recurgînd la activitățile ilegale”. Și atunci, accentuarea dualismului în care ne zbatem, împovărați de incertitudini și false ideologii, este evidentă.

Să sperăm ca oamenii acestei lumi să ajungă la concluzii pertinente în legătură cu coexistența unor astfel de ideologii, a căror valoare nu este decît efemeră!

Romulus Dan BUSNEA

Gheorghe Antochi (Agricola Internațional), Constantin Apostol (Agenția pentru Dezvoltare Regională Nord-Est), Rodica Avram (Consizo Serv), Toader Balcanu (ITS&CO Oituz), Mihai Banu (Agribac Com), Dumitru Bontaș (Fundatia Acad. „George Bacovia”), Ioan Chiriac (Rolex) Constantin Donea (Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național), Ionel Floroiu (Proindom),

CONSILIUL EDITORIAL

Gheorghe Savu (Direcția Silvică), Răducan Ion (Pambac), Neculai Lupu (Universitatea „George Bacovia”), Traian Mazilu (Electrica), Gheorghe Popa (Centrul „G. Apostu”), Mircea Nicolae Rusu (Hidroconstrucția, Sucursala „Siret” Bacău), Constantin Săftoiu (Petrom Moinești), dr. ing. Ioan Viziteu (Teletrans, Agenția Bacău), Pantelimon Vladic (Termoservice).